

REMISSVAR

Svenska för invandrare – valfrihet, flexibilitet och individanpassning (SOU 2013:76)

Utredningen lämnar ett stort antal förslag som syftar till att öka valfriheten, flexibiliteten och individanpassningen inom utbildning i svenska för invandrare (sfi). Saco är positiv till målsättningen och flera av utredningens förslag. Utredningens successivt utökade uppdrag har dock gjort förslagen och dess effekter svåröverskådliga. Därutöver har många viktiga frågor för en väl fungerande sfi lämnats utanför utredningens uppdrag. Saco avråder mot bakgrund av detta från att införa ett obligatoriskt valfrihetssystem på nationell nivå. Valfrihet måste syfta till mer än enbart friheten att välja – god kvalitet och effektivt resursutnyttjande måste också prioriteras.

Saco avgränsar sitt remissyttrande till att kommentera förslagen som gäller sfi och avstår från att lämna synpunkter på de förslag som gäller valfrihet för den kommunala vuxenutbildningen.

Synpunkter på betänkandet

Ett nationellt valfrihetssystem med en sfi-peng

Utredningen föreslår att ett nationellt valfrihetssystem för sfi reglerat i skollagen införs. Utredningen motiverar förslaget mot bakgrund av ett i dagsläget spretigt system med olika kommunala valfrihetssystem som har skilda upplägg och regelverk. Förslaget bygger på att en sfi-peng som följer eleven införs.

Saco välkomnade lagen om valfrihetssystem. I valfrihetssystem är dock möjligheten att göra informerade val av avgörande betydelse. God information till och vägledning för de individer som ska utnyttja sin valfrihet krävs för att systemet i praktiken ska gynna individerna och leda till en väl fungerande konkurrens. Saco anser inte att utredningens förslag ger sådana förutsättningar.

Utredningen föreslår exempelvis att kommunerna får ett utökat ansvar för vägledning bland annat inför valet av utbildningsanordnare, men inga resurser föreslås tillföras för detta ändamål. Enligt Skolinspektionen finns det inte heller några uppgifter på hur många kommuner som i dagsläget erbjuder studie- och yrkesvägledning inom ramen för sfi.

Saco hänvisar vidare till de farhågor Lärarnas Riksförbund framför i bilagt remissvar gällande utredningens förslag om ersättningssystem.

Syftet med det föreslagna valfrihetssystemet är att öka tillgången till specialiserade utbildningar. Nuvarande yrkesinriktade sfi-utbildningar, de så kallade sfx-utbildningarna, kommer dock inte att kunna finansieras inom ramen utredningens föreslagna peng-system. Att fler yrkesinriktade svenskutbildningar, snarare än färre, införs är för Saco en viktig målsättning för en reformering av sfi.

Det föreslagna valfrihetssystemet ger ett förtydligande av rättslaget för kommunerna, men utöver det anser Saco att det är svårt att avgöra vilka effekter det kommer att leda till i praktiken. De oklara vinsterna måste vägas mot att det föreslagna systemet innebär stora och genomgripande förändringar.

Saco vill vidare i sammanhanget uppmärksamma frågan om den kommunala självstyrelsen. Enligt regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkning. Utredningen argumenterar för att den kommunala självstyrelsen i huvudsak kommer att *upplevas* som orörd. Saco anser att utredningen allt för lättvindigt har avfärdat frågan mot bakgrund av förslagets karaktär - ett obligatoriskt valfrihetssystem för sfi (och komvux) i Sveriges alla kommuner. Detta samtidigt som utredningens egen enkät visar att 76 procent av de 214 kommunerna/kommunalförbunden som besvarat enkäten i dagsläget bedriver utbildning i egen regi.

Om regeringen trots detta väljer att gå vidare med förslaget anser Saco att det bör ske i form av en försöksverksamhet. Försöksverksamheten bör genomföras på ett sådant sätt att det är möjligt att utvärdera huruvida det föreslagna valfrihetssystemet bidrar till att uppfylla syftet - att öka mångfalden och höja kvaliteten i sfi-utbildningen.

Kommunernas ansvar för information, studievägledning, m.m.

Utredningen framhåller att eleverna inom sfi förväntas ha extra stort behov av vägledning då deras kunskaper i svenska kan vara bristfälliga och att de kan ha svårt att förstå uppbyggnaden av utbildnings- och studiestödssystemet. Saco delar denna bedömning och anser att regeringen bör överväga att stärka tillgången till studie- och yrkesvägledning genom att, i likhet med vad som gäller för sfi, i lag fastslå kommunernas skyldighet att informera om och aktivt verka för att nyinflyttade erbjuds att ta del av denna.

Den information och vägledning som tillhandahålls bör även inbegripa studier på högskolenivå, med särskilt fokus på vägen till etablering på svensk arbetsmarknad för de som har en utländsk högskoleutbildning. Här kan Sacos webbportal Omstart¹ vara en hjälp. För detta behöver studie- och yrkesvägledare sannolikt kontinuerlig kompetensutveckling.

En sammanhållen utbildning med utgångspunkt i sfi

Utredningens förslag innebär en gränsdragning mellan sfi och SvA grund och tydliggör sfi:s roll som grundutbildning i det svenska språket för vuxna invandrare. Vidare föreslås sammanhållna studievägar vilket bland annat syftar till att elever från olika studievägar normalt inte blandas.

Saco tillstyrker.

Sfi upphör som egen skolform och inordnas inom komvux

Utredningen föreslår att sfi upphör som egen skolform och i stället inordnas inom komvux. För sfi görs undantag från bestämmelser om att de som har fått minst utbildning ska prioriteras.

Saco tillstyrker.

Skolverket och Skolinspektionen

Utredningen föreslår att skolverket ska få i uppdrag att upprätta en nationell databas med information om enskilda utbildningsanordnare. Skolverket och Skolinspektionen uppdras att förstärka sin tillsyn och kvalitetsgranskning m.m. av sfi.

Saco tillstyrker. Saco anser också att den nationella databasen bör göras tillgänglig för de studerande.

---

¹ www.saco.se/omstart

Arbetsförmedlingen får upphandla sfi inom etableringsuppdraget

Utredningen föreslår att Arbetsförmedlingen ska få möjlighet att upphandla sfi för personer med etableringsplan, under förutsättning att detta sker buntat med andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Saco ser visserligen positivt på individens möjlighet att få läsa svenska parallellt med exempelvis övrig utbildning och praktik. Saco anser dock att Arbetsförmedlingens stöd och service ska utgå ifrån den arbetssökandes individuella förutsättningar och behov - inte dennes grund för uppehållstillstånd. En möjlig lösning är att inledningsvis införa en upphandlingsmöjlighet för etableringsgruppen som försöksverksamhet.

Arbetsförmedlingens möjlighet att upphandla sfi bör endast utnyttjas i de fall det stärker individens arbetsmarknadsutsikter i jämförelse med att ta del av ordinarie sfi-utbildning. Saco vill här framhålla Sveriges läkarförbunds bilagda remissyttrande där goda erfarenheter av upphandlad språkutbildning för personer med hälso- och sjukvårdsutbildning framhålls.

Övriga frågor som utredningen uppmärksammar

I sitt betänkande konstaterande utredningen att sfi-lärares kompetens och ämneskunskaper är lågt ställda i jämförelse med andra lärare, trots att uppdraget handlar om att undervisa en mycket heterogen målgrupp. Detta bör enligt Saco vara en prioriterad fråga i regeringens och kommunernas fortsatta arbete för en förbättrad sfi-undervisning.

Saco delar vidare utredningens bedömning att regeringen bör stimulera forskning kopplad till sfi. Saco vill särskilt uppmärksamma vikten av att tillvarata de sfi-studerandes eget perspektiv när problem och möjliga lösningar analyseras.

Saco vill också lyfta fram den av utredningen utpekade frågan om tillgång till intensivkurser och internat. Efterfrågan av och förutsättningar för sådana sfi-kurser bör utredas närmare.

Övriga frågor som Saco vill uppmärksamma

Sfi för akademiker på universitet/högskola

Av utredningens underlag framgår att ca var tredje sfi-student 2011 hade 13 år eller mer som utbildningsbakgrund. Saco anser att högskolornas roll för invandrade akademikers etablering kan och bör stärkas. Saco vill i detta sammanhang påminna om den sfi-utredning som lämnade sitt

slutbetänkande 2003.² Utredningen förespråkade en förbättrad möjlighet för invandrade akademiker att studera svenska i högskolemiljö, helt eller delvis i högskolans lokaler. I likhet med denna utredning anser Saco att detta skulle stärka de nyanländas akademikeridentitet och föra dem närmare universitetens och högskolornas kunskap och service så som studie- och yrkesvägledning och karriärservice.

Saco beklagar att nuvarande sfi-utredning inte har belyst frågan om hur universitetens och högskolornas inställning till och förutsättningar för att erbjuda sådana språkutbildningar kan främjas.

Försörjningsmöjligheter

Saco anser att frågan om studiefinansieringen måste utredas och problematiseras ytterligare. Saco hänvisar här till bilagt remissvar från Sveriges Skolledarförbund för ett utförligare resonemang.

Saco har vidare i organisationens kontakter med invandrade akademiker uppmärksammat på att det idag inte är tydligt huruvida det är möjligt att läsa sfi och SAS och samtidigt delta i Arbetsförmedlingens program och åtgärder. Denna fråga bör utredas närmare för en enhetlig bedömning bland Arbetsförmedlingens handläggare.

Krav på folkbokföring

Saco vill därutöver uppmärksamma regeringen på att Kommerskollegium i en nyutgiven rapport har pekat på att folkbokföringskravet för deltagande i sfi kan stå i strid med EU-rätten utifrån ett inre marknadsperspektiv.³ Saco menar att för- och nackdelar med folkbokföringskravet bör utredas.

Inkomna remissvar från medlemsförbunden Akademikerförbundet SSR, Jusek, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Ingenjörer, Sveriges läkarförbund, Sveriges Skolledarförbund och Sveriges Tandläkarförbund bilägges.

Med vänlig hälsning

Sveriges akademikers centralorganisation

Robert Boije
Samhällspolitisk chef

Josefin Edström

---

² Vidare vägar och vägen vidare - svenska som andraspråk för samhälls- och arbetsliv (SOU 2003:77).

³ Kommerskollegium (2013:8) Att flytta till Sverige – hinder för den fria rörligheten för EU-medborgare.